

UDK: 355.58(4-672EU)

Biblid: 1451-3188, 20 (2021)

God XX, br. 76, str. 57–67

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2021.20.76.4

Originalan naučni rad

Primljen 1. 6. 2021.

Odobren 22. 10. 2021.

ODLUKA KOMISIJE O SPROVOĐENJU (EU) 2019/1310 OD 31. JULA 2019. KOJOM SE UTVRĐUJU PRAVILA O RADU EVROPSKOG FONDA ZA CIVILNU ZAŠTITU I Resk EU

*Aleksandar JAZIĆ**

Apstrakt: Evropska unija ulaže konstantne napore u jačanje organizacije civilne zaštite kako bi se efikasnije zaštili životi ljudi, materijalna dobra, ekonomski kapaciteti i životna sredina. Tokom vremena je primećeno da se priroda vanrednih situacija promenila i da je potrebno unapređenje sistema civilne zaštite Evropske unije. Zato je Evropska unija preduzela određene korake kako bi ojačala sopstvene kapacitete i bila spremna da pruži efikasan odgovor u slučaju vanredne situacije. Bilo je potrebno ojačati kapacitete prevencije, pripreme i efikasnog odgovora na vanredne situacije. U tom cilju, EU je reformisala postojeći sistem u oblasti organizacije raspoloživih kapaciteta i formiran je Evropski fond za civilnu zaštitu. Pored toga, EU je želela da umanjí nedostatke u samom sistemu civilne zaštite i da istovremeno očuva njegovu efikasnost. Zato je formiran Resk EU kao rezerva kapaciteta kojima treba da se efikasno odgovori na vanredne situacije i katastrofe. Evropska komisija ima rukovodeću ulogu u organizaciji i funkcionisanju ova dva dela sistema civilne

* dr Aleksandar Jazić, naučni saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, e-mail: jazic@diplomacy.bg.ac.rs

Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. Rad je nastao u okviru projekta „Srbija i izazovi u međunarodnim odnosima 2021. godine”, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, a realizuje Institut za međunarodnu politiku i privredu tokom 2021. godine.

zaštite. Njihovo funkcionisanje odvija se na dobrovoljnoj bazi, a odluke se donose u međusobnoj koordinaciji Evropske komisije i država članica.

Ključne reči: civilna zaštita, vanredne situacije, katastrofe, Evropska unija, Evropska komisija, Mehanizam civilne zaštite Evropske unije, Evropski fond za civilnu zaštitu, Resk EU.

1) SVRHA

Na osnovu raznih iskustava Evropska unija (u daljem tekstu kao: EU) dosta radi na jačanju kapaciteta civilne zaštite. To ne podrazumeva samo razvoj savremenih tehnika i uvođenje novih procedura, već i razvoj kapaciteta. Pojedinačno, države EU možda ne bi mogle samostalno da odgovore na izazove koje bi pred njih stavila određena vanredna situacija. Zato se u okviru EU radi na spajanju raspoloživih resursa svih država članica i njihovog stavljanja na raspolaganje ugroženoj državi članici. To se, naravno, odnosi i na vanredne situacije koje bi zahvatile dve ili više država. Još jedna važna stavka u delovanju EU u vanrednim situacijama je mogućnost korišćenja njene civilne zaštite na teritorijama trećih država. Posebno su za EU važne susedne države, jer bi u slučaju vanredne situacije određene štete mogle da pretrpe i njene članice. Zato EU nastoji da što više razvije sposobnost brzog reagovanja, a za to je jedan od preduslova postojanje dovoljnih i raspoloživih kapaciteta koji se mogu aktivirati u bilo kom trenutku. Zato je EU formirala Evropski fond za civilnu zaštitu (*European Civil Protection Pool – ECPP*) i Resk EU (*rescEU*). ECPP je formiran radi unapređenja evropske saradnje u oblasti civilne zaštite. Osnovni cilj ove saradnje je omogućavanje bržeg i koordinisanog odgovora EU na vanredne situacije i katastrofe. U okviru ECPP okupljeno je 25 država članica EU i država učesnica. Kapaciteti ovih država mogu se rasporediti gde je neophodno u kratkom vremenskom intervalu. Sastavljeni su od spasilačkih i medicinskih timova, eksperata, adekvatne specijalizovane opreme i transportnih sredstava. U svim situacijama u kojima se traži pomoć EU u oblasti civilne zaštite sredstva se šalju iz ECPP.¹ Resk EU je formiran kako bi se ojačali kapaciteti civilne zaštite EU. Cilj formiranja Resk EU je bolja zaštita građana u slučaju katastrofa i unapređenje upravljanja rizikom u takvim situacijama. Resk EU predstavlja rezervu kapaciteta civilne zaštite EU i sastavljena je od vatrogasnih aviona i helikoptera, aviona namenjenih za operacije pružanja medicinske pomoći, zaliha medicinske pomoći i poljskih bolnica. Ovi resursi su prvenstveno namenjeni za odgovor na vanredne

¹ Videti: "European Civil Protection Pool", *European Commission*, Internet: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/european-civil-protection-pool_en, pristupljeno, 24.3.2021. godine.

situacije u kojima se zahteva medicinska pomoć, kao i za hemijske, biološke, radiološke i nuklearne akcidente.²

Preteča formiranja ECPP bilo je formiranje Evropskog kapaciteta za reagovanje u vanrednim situacijama (*European Emergency Response Capacity – EERC*) u okviru člana 11 „Odluke broj 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije”. U tom članu navedeno je da će se EERC sastojati od dobrovoljnog fonda unapred određenih kapaciteta koji treba da se angažuju u cilju efikasnog odgovora na vanredne situacije i slične događaje. Predviđeno je da se sastoji od različitih operativnih jedinica, eksperata i sličnih elemenata. Navedenim članom utvrđeno je da će Evropska komisija (EK) biti ključni faktor u definisanju nivoa kapaciteta koje države članice treba da priključe EERC-u. Takođe, EK je nadležna za definisanje nivoa kvaliteta dodeljenih kapaciteta, kao za i praćenje poštovanja međunarodnih standarda u vezi tih kvaliteta. Pored toga, EK će uspostaviti i voditi proces registracije dodeljenih kapaciteta. Države članice na dobrovoljnoj bazi određuju količinu i vrstu kapaciteta koje dodeljuju EERC-u, ali će ti kapaciteti istovremeno ostati na raspolaganju državama članicama u okviru domaćeg sistema reagovanja na vanredne situacije. Navedene kapacitete države članice aktiviraju kada se javi potreba za reagovanjem u okviru Mehanizma civilne zaštite Evropske unije (*European Union Civil Protection Mechanism – EUCPM*)³, a nakon zahteva za pomoć u okviru EERC. Kada se ovi kapaciteti rasporede u državi koja je tražila pomoć ostaju pod nadzorom države koja šalje pomoć. Država koja šalje pomoć može u svakom trenutku povući ove kapacitete ukoliko se pojavi potreba za njima na domaćoj teritoriji ili u drugim situacijama koje sprečavaju ovu državu da zadrži svoje kapacitete na teritoriji države koja traži pomoć. Povlačenje kapaciteta države koja je poslala pomoć obavlja uz konsultacije sa EK. Države članice i EK se obavezuju da upoznaju javnost sa delovanjem i korišćenjem ovih kapaciteta u okviru EERC.⁴

Sledeći korak u formiranju ECPP i Resk EU dogodio se 2019. godine kada je izvršena izmena prethodno navedene odluke. U članu 11 navedeno je da se osniva ECPP. Obaveze država članica i EK su iste, pa se suštinski radi o promeni imena ovog subjekta civilne zaštite u EU. Član 12 u vezi pomenutih izmena je značajniji sa stanovišta razvoja kapaciteta civilne zaštite EU. Ovim članom osnovan je Resk EU, kao podrška u slučaju vanrednih situacija čiji obim prevazilazi predviđene razmere. To se odnosi na situacije u kojima domaći kapaciteti i oni dodeljeni ECPP-

² Videti: “rescEU”, *European Commission*, Internet: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/resceu_en, pristupljeno, 27.3.2021. godine.

³ U daljem tekstu kao: „Mehanizam Unije”.

⁴ Videti: “Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism”, *Official Journal of the European Union*, L 347, 20 December 2013, Art. 11.

u nisu dovoljni za efikasan odgovor na vanrednu situaciju. EK je nadležna da utvrdi od čega će se sastojati kapaciteti Resk EU, a posebno u oblasti šumskih požara, hemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih akcidenata, kao i kada se radi o hitnoj medicinskoj pomoći. Države članice mogu kapacitete Resk EU iznajmiti, zakupiti i steći. EK, uz konsultacije, sa državama članicama utvrđuje zahteve vezane za kvalitet kapaciteta koji se dodeljuju Resk EU, a ta procedura treba da bude zasnovana na postojećim međunarodnim standardima. Kapaciteti Resk EU treba da budu raspoloživi za operacije u okviru Mehanizma Unije. Odluku o njihovom raspoređivanju donosi EK u koordinaciji sa državom koja traži pomoć i državom koja je vlasnik, iznajmljuje ili zakupljuje određeno sredstvo. Država na čijoj se teritoriji koriste kapaciteti Resk EU odgovorna je za upravljanje operacijama odgovora na vanrednu situaciju. Kada se od država članica traži da svoje kapacitete rasporede van granica EU u određenim slučajevima ove države mogu odbiti taj zahtev. Radi se o slučajevima kada se utvrde određene praznine u funkcionisanju ECPP-a.

Izmene „Odluke broj 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije” obavljene su „Odlukom (EU) 2019/420 Evropskog parlamenta i Saveta od 13. marta 2019. godine o izmeni Odluke broj 1313/2013/EU o Mehanizmu Unije za civilnu zaštitu”⁵

2) MERE EU

- “Commission implementing decision of 16 October 2014 laying down rules for the implementation of Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism and repealing Commission Decisions 2004/277/EC, Euratom and 2007/606/EC, Euratom”, *Official Journal of the European Union*, L320, 6.11.2014;
- “Commission implementing decision (EU) 2019/1930 of 18 November 2019 amending Implementing Decision (EU) 2019/570 as regards rescEU capacities”, *Official Journal of the European Union*, L299, 20.11.2019;
- “Commission implementing decision (EU) 2020/452 of 26 March 2020 amending Implementing Decision (EU) 2019/570 as regards capacities established to respond to low probability risks with a high impact”, *Official Journal of the European Union*, L94/1, 27.3.2020;
- “Commission implementing decision (EU) 2021/88 of 26 January 2021 amending Implementing Decision (EU) 2019/570 as regards rescEU capacities

⁵ Videti: “Decision (EU) 2019/420 of the European Parliament and of the Council of 13 March 2019 amending Decision No 1313/2013/EU on a Union Civil Protection Mechanism”, *Official Journal of the European Union*, L 347, 20 March 2019, Art. 11 and 12.

in the area of chemical, biological, radiological and nuclear incidents”, *Official Journal of the European Union*, L30, 28.1.2021;

- “Council decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service”, *Official Journal of the European Union*, L201, 3.8.2010;
- “Council decision of 5 March 2007 establishing a Civil Protection Financial Instrument”, *Official Journal of the European Union*, L71, 10.3.2007;
- “Council decision of 8 November 2007 establishing a Community Civil Protection Mechanism”, *Official Journal of the European Union*, L 314, Vol. 50, 1 December 2007;
- “Council decision of 23 October 2001 establishing a Community mechanism to facilitate reinforced cooperation in civil protection assistance intervention”, *Official Journal of the European Communities*, L 297/7, 15.11.2001;
- “Council regulation (EU) 2016/369 of 15 March 2016 on the provision of emergency support within the Union”, *Official Journal of the European Union*, L70, 16.3.2016;
- “Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism”, *Official Journal of the European Union*, L 347, 20 December 2013;
- “EU Strategy for supporting disaster risk reduction in developing countries”, *Commission of the European Communities*, COM (2009) 84 final, Brussels, 23.2.2009.

3) SADRŽAJ

Odluka Komisije o sprovođenju (EU) 2019/1310 od 31. jula 2019. kojom se utvrđuju pravila o radu Evropskog fonda za civilnu zaštitu i Resk EU sastoji se od 13 članova, bez podele na poglavlja.

U članu 1 utvrđena su pravila sprovođenja „Odluke broj 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije”. Najvažnija od tih pravila tiču se: troškova za prilagođavanje kapaciteta ECPP, kriterijuma raspoređivanja Resk EU kapaciteta, kriterijuma prekidanja aktivnosti, upotrebe Resk EU od strane jedne države, odbijanja slanja osoblja van EU, sadržaja kojima se pokrivaju troškovi, jasnoće zahteva za upotrebu Resk EU kapaciteta i uslova pod kojima će se tražiti finansijska pomoć za operativne troškove.

Član 2 tiče se posvećenosti adaptaciji ECPP u smislu troškova. Države članice obavezuju se da stave svoje kapacitete na raspolaganje ECPP-u na određeni vremenski period. Taj period zavisi od ukupnog finansijskog iznosa koji je određena država dobila. Period na koji se pojedinačni kapaciteti stavljaju na

raspolaganje ECPP-u može biti 3, 5, 7 ili 10 godina, a iznos koji država dobija kreće se od 300.000 do 2.000.000 evra.

Kriterijumi za donošenje odluke o raspoređivanju Resk EU kapaciteta utvrđeni su članom 3. Nakon prijema zahteva, Koordinacioni centar za hitne slučajeve (*Emergency Response Coordination Centre – ERCC*) procenjuje ukupne kapacitete kojima raspolaže Mehanizam Unije i ECPP. Ukoliko navedeni resursi i kapaciteti nisu dovoljni za efikasan odgovor na vanrednu situaciju, EK donosi odluku o aktiviranju kapaciteta Resk EU. Kriterijumi na osnovu kojih se donosi odluka odnose se na: (1) operativnu situaciju u državama članicama EU i potencijalne rizike, (2) adekvatnost kapaciteta Resk EU da odgovori na vanrednu situaciju, i (3) geografski položaj i vreme transporta kapaciteta Resk EU. Pretpostavlja se da može doći do situacije u kojoj više država zahteva pomoć i da ti zahtevi mogu biti u konfliktu. U tom slučaju, prilikom odlučivanja o konkretnom zahtevu uzimaju se u obzir neki dodatni kriterijumi. Najvažniji od tih kriterijuma su: ugroženost ljudskih života, rizik po važnu infrastrukturu, moguće posledice po životnu sredinu, mogućnost širenja vanredne situacije i socio-ekonomski efekti.

Članom 4 definisani su uslovi pod kojima se donosi odluka o demobilizaciji i završetku angažovanja Resk EU kapaciteta. Ovo angažovanje završava se nakon prijema obaveštenja u Zajedničkom sistemu za komunikacije i informacije u vanrednim situacijama (*Common Emergency Communication and Information System – CECIS*) i kada odluku o prestanku angažovanja donese EK. EK donosi odluku o prestanku angažovanja kada se pojavi potreba za kapacitetima Resk EU na drugom mestu, ili kada situacija na terenu više ne opravdava korišćenje tih kapaciteta. Ovu odluku EK donosi u saglasnosti sa državom članicom na čijoj teritoriji su angažovani kapaciteti Resk EU i državom članicom koja zahteva pomoć.

Obaveze država članica prilikom korišćenja Resk EU kapaciteta definisane su članom 5. Države članice koje koriste pomoć obavezne su da osiguraju raspoloživost i spremnost delovanja u okviru Mehanizma Unije. Obaveza države članice je da na jednak način brine o svojim kapacitetima i onim u sastavu Resk EU. To uključuje redovno održavanje, osiguranje i sprovođenje drugih sličnih aktivnosti koji se odnose na adekvatno održavanje. Država koja koristi kapacitete Resk EU u obavezi je da, u slučaju kvara nekog od sredstava, izvrši što bržu popravku. Ukoliko angažovanje Resk EU u nekoj od država narušava spremnost civilne zaštite EU država članica koja traži pomoć u obavezi je da zatraži pristanak EK pre nego što dobije na raspolaganje određene resurse. Države članice su obavezne da što brže učine dostupnim kapacitete potrebne za efikasan odgovor na vanrednu situaciju, a pod utvrđenim okriljem Mehanizma Unije.

Što se tiče angažovanja van EU, države članice mogu to odbiti u određenim slučajevima. Ti slučajevi su definisani su članom 6. Država članica može odbiti angažovanja ukoliko postoje narušeni diplomatski odnosi između nje i države van EU koja traži pomoć. Drugi slučaj je angažovanje u području gde postoji oružani

konflikt. U takvoj situaciji ljudstvo države koja šalje pomoć može biti u opasnosti, uz realan rizik da se njeno angažovanje u takvom području završi neuspešno. Država članica koja odbija da se angažuje obavezna je da o tome obavesti EK i da iznese opravdane razloge za takvu odluku.

Članom 7 definisan je opšti okvir ugovora o angažovanju Resk EU kapaciteta. Ugovorom se definiše priroda subjekta koji je nadležan za prihvatanje navedenih kapaciteta. Još jedna bitna stavka tiče se lokacije na kojoj se smeštaju kapaciteti Resk EU. Dalje tačke tiču se informacija o adekvatnoj logističkoj podršci i osiguranju kapaciteta. Veoma važna stavka odnosi se na zakonodavstvo određene države kako bi se osigurala raspoloživost korišćenja domaćih kapaciteta Resk EU u okviru Mehanizma Unije. Država članica u obavezi je da redovno šalje informacije o raspoloživom ljudstvu i sve ostale informacije koje se tiču uslova njihovog angažovanja. Ostale tačke odnose se na plan održavanja kapaciteta i zahteve u vezi sa podnošenjem izveštaja.

Članom 8 utvrđena su pravila u vezi jasnog uvida u korišćenje kapaciteta Resk EU. Naime, kada se ovi kapaciteti koriste u operacijama u okviru Mehanizma Unije, obaveza je države članice koja je u ulozi domaćina da omogući jasan uvid EU u njihovo korišćenje.

Obaveze i naknade u slučaju nastanka štete definisani su članom 9. Ovim članom državama članicama je na neki način uskraćena mogućnost da zahtevaju bilo kakvu nadoknadu štete od EK. Od država članica se traži da se uzdrže od takvih zahteva u slučaju šteta nastalih prilikom angažovanja ili zbog posledica nastalih zbog neučestvovanja, tokom demobilizacije i slično. Jedini slučaj su štete nastale kao posledica prevare ili kršenja zakonskih propisa.

Standardizacija i registracija važan su element organizacije Resk EU kapaciteta i stvaranja jasne slike o mogućnostima efikasnog delovanja. To je definisano članom 10. Države članice imaju obavezu da osiguraju standardizaciju i registraciju Resk EU kapaciteta u skladu sa važećim nacionalnim i međunarodnim pravilima i propisima. U slučajevima gde su Resk EU kapaciteti višenamenski njihova standardizacija i registracija se obavlja u skladu sa takvim karakteristikama. Sam postupak standardizacije i registracije obavlja se u okvirima Mehanizma Unije i u što kraćem vremenskom periodu.

Velike troškove izazivaju šumski požari, jer se tokom njihovog gašenja koriste avioni i helikopteri. Zato su članom 11 utvrđeni ukupni procenjeni troškovi vazdušnih vatrogasnih kapaciteta Resk EU. Troškovi vezani za korišćenje vazdušnih vatrogasnih kapaciteta koji se koriste tokom šumskih požara, kao što su avioni i helikopteri, računaju se na osnovu tržišnih cena koje su aktuelne prilikom njihovog nabavljanja, iznajmljivanja ili zakupa. Države članice su dužne da kada nabave, iznajme ili zakupe neke od ovih Resk EU kapaciteta dostave EK dokaz o važećim tržišnim cenama. Informacije u vezi sa troškovima uključuju i nivo inflacije u tom trenutku i proračun troškova tokom finansiranja domaćih

kapaciteta. Sve navedene informacije u vezi sa troškovima EK koristi prilikom kreiranja planova za pružanje godišnje finansijske pomoći.

Članom 12 regulisano je pitanje operativnih troškova. Troškovi koji su predviđeni ovim članom su oni koji nastaju prilikom upravljanja kapacitetima tokom aktivnosti kojima se kapaciteti održavaju u operativnom stanju i čuva njihova efikasnost. U njih spadaju, gde je to neophodno, i troškovi povezani sa ljudstvom, transportom, logistikom, proizvodima za snabdevanje i održavanje. Navedeni troškovi neće biti nadoknađeni u slučajevima gde je za njih nadležna država domaćin ili se finansiraju preko drugih finansijskih instrumenata EU.⁶

Resk EU je nastao je na osnovu uočenih promena u vezi sa prirodom rizika sa kojima se države članice danas suočavaju. Zato je EU napravila korak ka stvaranju koherentnijeg sistema civilne zaštite i osnaživanju kapaciteta upravljanja rizicima. Time je EU ojačala zaštitu ljudi, lokalnih zajednica, ekonomskih interesa i životne sredine. Osnivanje Resk EU predstavlja pokušaj EU da ojača svoje mogućnosti u oblasti prevencije, pripreme, odgovora i obnove u slučaju vanrednih situacija. To je omogućilo EU da bude efikasnija ne samo na svojoj teritoriji, nego i van nje. Osnivanje Resk EU označilo je određene promene u funkcionisanju njene civilne zaštite. Naime, jačanje kolektivne sposobnosti reagovanja i sposobnosti uočavanja nedostataka u sistemu zasniva se na dvojnem sistemu raspoloživih kapaciteta za reagovanje. Konkretnije, sada postoji unapred određena rezerva u vidu Resk EU i mogućnost efikasnijeg doprinosa država članica u vanrednim situacijama kroz ECPP.⁷

4) DATUM STUPANJA NA SNAGU

Odluka Komisije o sprovođenju (EU) 2019/1310 od 31. jula 2019. kojom se utvrđuju pravila o radu Evropskog fonda za civilnu zaštitu i Resk EU usvojena je u Briselu 31. jula 2019. godine. Odluka je objavljena u Službenom listu Evropske unije 2. avgusta 2019. godine i na snazi je od tog dana, a odnosi se na sve države članice EU.

⁶ Videti: "Commission implementing decision (EU) 2019/1310 of 31 July 2019 laying down rules on the operation of the European Civil Protection Pool and rescEU", *Official Journal of the European Union*, OJ L 204, 2.8.2019.

⁷ Videti: "Strengthening EU Disaster Management: rescEU Solidarity with Responsibility", Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the Committee of the Regions, *European Commission*, COM(2017) 773 final, Brussels, 23.11.2017, pp. 3–4.

5) ZNAČAJ ZA REPUBLIKU SRBIJU

Predstavnici Srbije i EU potpisali su 16. aprila 2015. godine sporazum o članstvu Srbije u Mehanizmu Unije. Time je Srbija postala još jedna od 33 države učesnice u pomenutom Mehanizmu.⁸

Osnova učešća Srbije u Mehanizmu Unije nalazi se u već pomenutoj „Odluci broj 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije”. Uslovi koji važe za institucije, organizacije i fizička lica iz EU prilikom učešća u Mehanizmu Unije važe i za iste subjekte iz Srbije. Učešće u Mehanizmu Unije Srbija obezbeđuje doprinosom u Opšti budžet EU, a iznos koji se uplaćuje određuje se svake godine u skladu sa preuzetim obavezama. Te finansijske obaveze proizilaze iz realizacije različitih aktivnosti koje su neophodne za efikasno funkcionisanje Mehanizma Unije. Učešće Srbije u Mehanizmu Unije konstantno se prati, a utvrđeno je da je obaveza Srbije da podnosi redovne izveštaje EK. Predstavnici EK, u cilju eventualne revizije finansijskih ugovora, imaju pravo pristupa informacija i ugovorima koji su povezani sa subjektima iz Srbije koji se pojavljuju u ulozi korisnika Mehanizma Unije. Predviđeno je da ovaj sporazum između Srbije i EU traje koliko funkcioniše Mehanizam Unije, a sve eventualne izmene treba da se realizuju pismenim putem uz međusobnu saglasnost. U slučaju prestanka funkcionisanja Mehanizma Unije svi u međuvremenu započeti projekti biće realizovani do kraja. Godišnji doprinos Srbije u Opšti budžet EU, na osnovu kojeg obezbeđuje svoje učešće u Mehanizmu Unije, utvrđuje se na osnovu tri stavke. To su: godišnji budžet Mehanizma Unije, BDP države učesnice i ukupni budžet 28 država članica EU. Srbija uplaćuje predviđeni iznos u Opšti budžet EU najkasnije tri meseca nakon upućenog zahteva za uplatu, a u slučaju da se uplata izvrši kasnije predviđene su zatezne kamate na taj iznos. Radi efikasnog funkcionisanja i suzbijanja potencijalnih protivzakonitih radnji ovim sporazumom predviđena je mogućnost inspekcije koju obavlja Evropska kancelarija za suzbijanje prevara (*European Anti-Fraud Office – OLAF*). OLAF sprovodi svoje inspekcijske aktivnosti u saradnji sa zvaničnim organima Republike Srbije, a u skladu sa domaćim propisima. Radi efikasnog sprovođenja ovog ugovora predviđena je redovna razmena informacija između organa Srbije i EU, kao i konsultacije koje se obavljaju na zahtev jedne od strana. Kada EK donosi odluke vezane sa finansijskim obavezama subjekata koji nisu države one važe i na teritoriji Srbije, a za kontrolu zakonitosti odluka EK nadležan je Evropski sud pravde u Luksemburgu.⁹

⁸ Videti: “Serbia set to join the EU Civil Protection Mechanism”, *European Commission*, Internet: https://ec.europa.eu/echo/news/serbia-set-join-eu-civil-protection-mechanism_en, pristupljeno: 26.3.2021.

⁹ Videti: „Sporazum između Republike Srbije i Evropske unije o učešću Republike Srbije u Mehanizmu civilne zaštite Unije”, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 11, 22. maj 2015. godine.

Pristupanjem Mehanizmu Unije učinjen je značajan korak u jačanju bezbednosti Republike Srbije u oblasti vanrednih situacija. Poplave koje su pogodile Srbiju 2014. godine, a posebno Obrenovac, uticale su na jačanje svesti o neophodnosti bolje prevencije i pripreme u slučaju vanrednih situacija. Tada je postojala bliska saradnja Srbije i EU na terenu, ali se u toj situaciji radilo o privremenom obliku saradnje. Pristupanjem Srbije Mehanizmu Unije ova saradnja je institucionalizovana. Time su rešeni mnogi problemi u vezi sa postojećim kapacitetima Srbije u oblasti civilne zaštite. Poplave iz 2014. godine upravo su pokazali nedostatke u vezi sa tim kapacitetima, pa se sada Srbija može osloniti na pomoć država članica EU kroz različito institucionalizovane oblike međusobne saradnje. Ne treba zaboraviti ni da je Srbija potpisivanjem ovog sporazuma preuzela obaveze u domenu unapređenja ne samo svog sistema civilne zaštite već i na nivou EU u celini. Međusobno preuzimanje obaveza može predstavljati motivacioni faktor za Srbiju da uloži dodatne napore za osavremenjivanje i unapređenje domaćih kapaciteta. Prilika za to postoji, jer Srbija sada predstavlja još jedan deo zajedničkog sistema EU za odgovor na vanredne situacije, čime su otvoreni putevi za razmenu iskustva i korišćenje kapaciteta EU. Zato je interes Srbije da doprinese razvoju ovog sistema i ispoštuje svoje obaveze u međusobnoj saradnji, jer taj sistem sada predstavlja jedan od ključnih oslonaca u njenom odgovoru na rizike u oblasti vanrednih situacija.

Od 2009. godine, odnosno od osnivanja Sektora za vanredne situacije u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, traje proces reforme sistema civilne zaštite Republike Srbije. Osnivanje Sektora za vanredne situacije predstavljalo je objedinjavanje aktivnosti i napora različitih državnih aktera u jedan centar. Do danas su doneti brojni pravni akti kako bi se postavio adekvatan institucionalni okvir za uključivanje Srbije u različite oblike saradnje sa EU u ovoj oblasti. Zato je oblikovanje i usvajanje tih pravnih akata bilo usaglašeno sa sličnim pravnim aktima EU. Osnovni dokument u tom smislu predstavljao je „Nacionalni program za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju”, koji je usvojen krajem 2009. godine. Taj dokument imao je dva cilja. Kao prvo, postavljena je osnova za utvrđivanje nacionalnog mehanizma koordinacije u odgovoru na vanredne situacije, kao i za kasnije eliminisanje njihovih posledica. To je bio preduslov za formiranje integrisanog sistema zaštite i spasavanja na celoj teritoriji Srbije. Drugo, donošenjem pomenutog programa omogućeno je ispunjavanje preporuka EU u vezi sa unapređenjem domaćeg sistema odgovora na vanredne situacije. Osnovni cilj koji je istaknut u ovom dokumentu je pristupanje Srbije Mehanizmu Unije, kako bi se olakšala međusobna saradnja tokom intervencija u vanrednim situacijama.¹⁰

¹⁰ Videti: Aleksandar Jazić, „Odluka br. 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. Decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije”, *Evropsko zakonodavstvo*, br. 73-74/20, str. 68-71.

Taj cilj ispunjen je potpisivanjem sporazuma između Srbije i EU 2015. godine. U međuvremenu, tokom maja iste godine, Mehanizmu Unije pristupila je i Turska,¹¹ čime se broj država učesnica u Mehanizmu Unije popeo na 34.

6) LITERATURA

Jazić, Aleksandar, „Odluka br. 1313/2013/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. Decembra 2013. godine o Mehanizmu civilne zaštite Unije”, *Evropsko zakonodavstvo*, br. 73–74/20.

THE COMMISSION'S IMPLEMENTING DECISION EU 2019/1310 OF 31 JULY 2019 ESTABLISHING RULES FOR THE OPERATIONS OF THE EUROPEAN CIVIL PROTECTION POOL AND RESCEU

Summary: The European Union is making constant efforts to strengthen the organization of civil protection in order to protect people's lives, material goods, economic capacity, and the environment more effectively. The nature of emergency situations has changed over time, and the European Union's civil protection system needs to be upgraded. That is why the European Union has taken certain steps to strengthen its own capacities and be ready to provide an effective response in the event of an emergency situation. It was necessary to strengthen the capacities for prevention, preparation, and efficient response to emergency situations. For that reason, the EU has reformed the existing system in the field of organization of available capacities. That is why the European Civil Protection Fund was formed. In addition, the EU wanted to reduce shortcomings in the civil protection system itself while maintaining its effectiveness. That is why the rescEU was formed as a reserve of capacities that should be used to respond effectively to emergency situations and disasters. The European Commission has a leading role in the organization and functioning of these two parts of the civil protection system. Their operation takes place on a voluntary basis, and decisions are made in mutual coordination between the European Commission and the Member States.

Keywords: civil protection, emergency situations, disasters, European Union, European Commission, European Union Civil Protection Mechanism, European Civil Protection Fund, rescEU.

¹¹ Videti: "Turkey joins the EU Civil Protection Mechanism", *European Commission*, Internet: https://ec.europa.eu/echo/news/turkey-joins-eu-civil-protection-mechanism_en, 08.4.2021.